

Mövcud "Dənizçilər üçün bildirişlər" in buraxılışını yeni nəşrin buraxılışına qədər saxlamaq zəruridir.

Buraxılış 1
Issue 1

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MÜDAFİƏ NAZİRLİYİ
HƏRBİ DƏNİZ QÜVVƏLƏRİN HİDROQRAFİYA İDARƏSİ**

**MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
DEPARTMENT OF HYDROGRAPHY OF THE NAVAL FORCES**

**DƏNİZÇİLƏR ÜÇÜN BİLDİRİŞLƏR
NOTICES TO MARINERS**

5 yanvar 2022-ci il
5 January 2022

1 - 8

**XƏZƏR DƏNİZİ
CASPIAN SEA**

Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi Hərbi Dəniz Qüvvələrinin Hidroqrafiya İdarəsi tərəfindən nəşr edilən dəniz xəritələri və üzmə üçün rəhbər sənədlər Hidroqrafiya İdarəsinin "Dənizçilər üçün bildirişlər"inə əsasən korrekte edilməlidir. Digər dövlətlər tərəfindən nəşr edilən dəniz xəritələri və üzmə üçün rəhbər sənədlər, uyğun olaraq həmin dövlətlərin korrektura üçün sənədlərinə əsasən korrekte edilməlidir.

"Dənizçilər üçün bildirişlər"də yalnız Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsinə dair sahilyanı rayonlar üzrə məlumatlar dərc olunur.

"Dənizçilər üçün bildirişlər"in elektron nüsxələri Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Dövlət Dəniz və Liman Agentliyinin rəsmi saytında yerləşdirilir.

"Dənizçilər üçün bildirişlər"in hər buraxılışının öz sıra sayı var. Bildirişlərin sıralanması təqvim ili ərzində 1-dən başlayaraq aparılır.

"Dənizçilər üçün bildirişlər"də ölkədaxili və xarici mənbələrdən daxil olan, Xəzər dənizində naviqasiya şəraitinin dəyişməsi haqqında məlumatlar dərc olunur. Dəniz xəritələrinin və üzmə üçün rəhbər sənədlərin müasir səviyyədə saxlanılması üçün dənizçilərdən aşağıda qeyd olunanlar haqqında məlumatların verilməsi xahiş olunur:

- 1) yeni aşkar edilmiş təhlükələr: bankalar, dayazlıqlar, daşlar, qayalar, vulkanik yaranmalar və s.;
- 2) dəniz xəritələrinin və üzmə üçün rəhbər sənədlərin ərazi ilə uyğunsuzluğu;
- 3) dəniz üzgüçülüynün təhlükəsizliyini təmin etmək və dənizdə gəminin mövqeyinin təyin edilməsini asanlaşdırmaq məqsədi ilə gözə çarpan məntəqələrin, obyektlərin və digər məlumatların xəritələrə daxil edilməsi.

Təhlükə haqqında məlumat verərkən onun dəqiq mövqeyini göstərmək lazımdır.

Kitablara əsaslandıqda onların nəşr ilini və səhifəsini qeyd etmək vacibdir. Xəritələrə və daxil olan coğrafi koordinatlara əsaslandıqda isə məlumata aid olan xəritənin nəşr ili və nömrəsi qeyd olunur.

Məlumatlar aşağıdakı ünvana göndərilməlidir:

AZ 1063, Bakı şəhəri,
Qaradağ rayonu,
Ələt-Salyan-Astara yolu, 17

e-mail: hydrography@mod.gov.az

Nautical charts and manuals for sailing, which are published by the Hydrography Department of Naval Forces of the Republic of Azerbaijan should be corrected according to "Notices to mariners", which are published by the Hydrography Department. Nautical charts and manuals for sailing which are published by other countries should be corrected accordingly by those countries "Notices to mariners".

The information in the "Notices to mariners" of the Hydrography Department are published only for the coastal areas of the sector of Azerbaijan.

Electronic analogues of the "Notices to mariners" are placed on the official website of the State Maritime and Port Agency of the Ministry of Digital Development and Transport the Republic of Azerbaijan.

Each "Notices to mariners" edition has its own ordinal number. Notices numeration is keeping continuously during the calendar year.

In the "Notices to mariners", which published by Hydrography Department are issued in order to inform mariners about all changes of navigational situation on Caspian sea obtained from inside of the country and foreign sources. To update charts and sailing directions for mariners are requested to inform Hydrography Department about the following:

- 1) new detected obstructions like banks, shoals, stones, rocks, volcanic formations etc.;
- 2) all divergences between charts, sailing directions and locality;
- 3) necessity to chart information on conspicuous marks, objects and other information to facilitate position finding and ensure safe navigation.

Reporting data about obstructions it is necessary as possible clear to indicate their location.

Referring to book issuing it is necessary to point out the year of edition and page number. Referring to charts and reporting geographic coordinates it is obligatory to indicate the number of chart concerned and year of its edition.

Information should be communicated to:

Alat-Salyan-Astara road, 17,
Karadakh district,
Baku, AZ 1063.

e-mail: hydrography@mod.gov.az

1 Elan

“Dənizçilər üçün bildirişlər”in alınması üçün məlumat

1. “Dənizçilər üçün bildirişlər”in elektron nüsxələri Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Dövlət Dəniz və Liman Agentliyinin rəsmi saytında yerləşdirilir.

2. “Dənizçilər üçün bildirişlər”in kağız nüsxələrini əldə etmək istəyənlər Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi Hərbi Dəniz Qüvvələrinin Hidroqrafiya İdarəsinin aşağıda göstərilən ünvanına müraciət edə bilərlər:

AZ 1063, Bakı şəhəri,
Qaradağ rayonu,
Ələt-Salyan-Astara yolu, 17.

2 Dənizçilərin nəzərinə

“Dənizçilər üçün bildirişlər”. Dəniz xəritələrinin və üzmə üçün rəhbər sənədlərin korrekturası

“Dənizçilər üçün bildirişlər” üzmə rejimində baş verən naviqasiya dəyişiklikləri haqqında məlumatları dənizçilərə vaxtında çatdırmaq məqsədi ilə dərc olunur.

Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi Hərbi Dəniz Qüvvələrinin Hidroqrafiya İdarəsinin (bundan sonra – Hidroqrafiya İdarəsi) “Dənizçilər üçün bildirişlər”ində Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsinə dair məlumatlar dərc olunur.

“Dənizçilər üçün bildirişlər” məlumatın daxil olmasından asılı olaraq ayrı-ayrı buraxılışlarla nəşr olunur. Hər buraxılış öz sıra nömrəsinə malikdir. “Dənizçilər üçün bildirişlər”in nömrələnməsi təqvim ili ərzində aparılır.

“Dənizçilər üçün bildirişlər”də obyektlərin mövqeyi coğrafi koordinatlarla göstərilib (Pulkovo 1942), uzunluq Qrinvicdən göstərilir.

Xəritələrin korrekturası üçün koordinatlar daha irimiqyaslı xəritəyə uyğun göstərilir.

İstiqamət həqiqi dərəcə ilə göstərilir.

Stvorların istiqaməti ikitərəfli göstərilib: birincisi – sahilədən (arxa işarədən ön işarəyə), ikincisi – dənizdən.

İşıqların, mayakların və parlayan işarələrin sektor sərhədlərinin istiqamətləri işıq mənbəyindən dərəcə ilə göstərilir və saat əqrəbi istiqamətində hesablanır.

Hündürlüklər metrə göstərilir. Naviqasiya avadanlıqları vasitələrinin və işıqlarının hündürlükləri dəniz səviyyəsindən, tikililərin hündürlükləri isə özüldən göstərilir. Əgər tikilinin hündürlüyü dəniz səviyyəsindən göstərilərsə, o zaman bu əvvəlcədən müzakirə olunur.

Dağların, təpələrin və sair təbii obyektlərin hündürlükləri Kronştadt futştokunun sıfırından verilir. Hündürlükləri Xəzər dənizinin orta səviyyəsinə gətirmək üçün, onları 28,0 metr artırmaq lazımdır.

İşıqların görünmə uzaqlığı dəniz mili ilə göstərilir.

Dərinliklər metrə verilib və dənizin orta səviyyəsinə gətirilib, hansı ki Kronştadt futştokunun sıfırından 28 metr aşağıdır. Üzmə üçün faktiki dərinliyi təyin etmək üçün xəritədə göstərilən dərinliklərə öz işarələri ilə düzəlişləri əlavə etmək lazımdır.

“Dənizçilər üçün bildirişlər” *daimi və müvəqqəti* ola bilər.

Daimi “Dənizçilər üçün bildirişlər” adətən tez-tez dəyişiklərə məruz qalmayan məlumatlar dərc olunan zaman nəşr olunur.

Müvəqqəti “Dənizçilər üçün bildirişlər” uzunsürməyən xarakterli məlumatlar dərc olunan zaman nəşr olunur (məsələn: üzən naviqasiya avadanlıqları müvəqqəti quraşdırılanda və ya çıxarılanda, naviqasiya avadanlıqları vasitələrinin müvəqqəti ştat yeri və ya iş rejimi dəyişildikdə).

Müvəqqəti bildirişin nömrəsinin yanında mötərizədə “M” hərfi qoyulur.

Öz əhəmiyyətini itirməyən *müvəqqəti* “Dənizçilər üçün bildirişlər” növbəti təqvim ilinin əvvəlində təkrarlanır.

Məndə qüvvədə olma müddəti göstərilən *müvəqqəti* “Dənizçilər üçün bildirişlər” müddəti qurtarıqda avtomatik olaraq qüvvədən düşürlər.

“Dənizçilər üçün bildirişlər”in buraxılışı *üç bölmədən* ibarətdir:

- “*Ümumi məlumat*”;
- “*Xəritələrin korrekturası*”;
- “*Kitabların korrekturası*”.

“Ümumi məlumat” bölməsində xəritələrin korrekturasını tələb etməyən ümumi xarakterli məlumatlar dərc edilir (elanlar, xəbərdarlıqlar və s.).

“Xəritələrin korrekturası” bölməsində yalnız xəritələrin korrekturasına aid məlumatlar dərc edilir. Korrektura edilməsi üçün göstərişlər standart sözlərlə verilir (çəkmək, ləğv etmək, düzəltmək, yerini dəyişmək və s.); xəritələr üçün qeydlərin və xəbərdarlıqların mətni yapışdırma şəklində “Dənizçilər üçün bildirişlər”in buraxılışının sonunda yerləşdirilir.

Müəyyən bəndlər ilə korrektura olunan xəritələrin nömrəsinin sayında müvafiq bəndlərə və bölmələrə korrektura edilməsi üçün link göstərilir. Miqyası kiçik olduğundan korrektura oluna bilməyən xəritələr “Dənizçilər üçün bildirişlər”də göstərilir.

“Kitabların korrekturası” bölməsində müvafiq korrektura olunan vəsaitin formasına uyğun üzmə üçün rəhbər sənədlərin korrekturası dərc olunur.

Müvəqqəti “Dənizçilər üçün bildirişlər”, həmçinin “Sahilboyu Xəbərdarlıqlar” üzrə xəritələrin və üzmə üçün rəhbər sənədlərin korrekturası sadə karandaşla edilir.

Daimi “Dənizçilər üçün bildirişlər”lə xəritələrin və üzmə üçün rəhbər sənədlərin korrekturası qırmızı rənglə edilir.

3 Naviqasiya məlumatlarının dənizçilərə çatdırılma qaydaları

1. Dənizin naviqasiya vəziyyətində və üzmə rejimində baş verən dəyişikliklər barədə dənizçilərin xəbərdar edilməsi aşağıda göstərilən qaydada yerinə yetirilir:

- “Sahilboyu Xəbərdarlıqlar”ın ötürülməsi ilə;
- Hidroqrafiya İdarəsinin “Dənizçilər üçün bildirişlər”in dənizçilərə çatdırılması ilə.

2. Naviqasiya xəbərdarlıqlarının radiostansiyalar vasitəsi ilə ötürülmə qaydası 2003 nömrəli “Naviqasiya avadanlıqları vasitələri və naviqasiya hidrometeoroloji məlumatların ötürülmə cədvəli” kitabında göstərilir.

3. Gəmilərə daxil olmuş bütün naviqasiya məlumatları qeydə alınır. Gəmilərdə cari və əvvəlki illərin “Dənizçilər üçün bildirişlər”i qorunub saxlanılır, lakin gəmi sahibləri daha uzun saxlanma müddətini təyin edə bilərlər.

4. “Sahilboyu Xəbərdarlıqlar”ın “Dənizçilər üçün bildirişlər”də dərc olunmuş məzmunu, bu bildirişlər elan olduqdan sonra ləğv edilir. Ləğv olunma əlavə xəbərdarlıqla həyata keçirilir. Bu “Sahilboyu Xəbərdarlıqlar”ı əldə edən gəmilər müvafiq bildirişləri almayana qədər xəritələrin korrekturasını dəyişdirmirlər.

5. Gəmilər üçün “Dənizçilər üçün bildirişlər” rəsmi sənəd sayılır və istifadəsi mütləqdir.

6. Gəmi komandiri (gəmi kapitanı) dəniz üzgüçülüüyü üçün təhlükə ilə qarşılaşdıqda yaxud aşkar etdikdə, əldə etdiyi bütün vasitələrlə yaxınlıqdakı gəmilərə, həmçinin səlahiyyətli orqanlara məlumatı ötürməlidir.

Dəniz üzgüçülüüyü üçün təhlükəli olan növbədən kənar xəbərdarlığı qəbul edən təşkilatlar bu xəbərdarlıqları Hidroqrafiya İdarəsinə ötürürlər. Qəbul olunmuş xəbərdarlıqlar əsasında Hidroqrafiya İdarəsi tərəfindən “Sahilboyu Xəbərdarlıqlar” tərtib olunur və təcili olaraq bütün dənizçilərə ötürülür.

4 Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində tikililərin və başqa qurğuların qurulması üçün razılaşdırma qaydaları və tikinti zonasında dəniz üzgüçülüüyünün təhlükəsizliyinin təmin edilməsi.

1. Tabeliyindən asılı olmayaraq bütün təşkilatlar, həmçinin Hərbi Dəniz Qüvvələrinin xidmət və hissələri Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində stasionar tikililərin və qurğuların inşasına (qoyulmasına), təbii sərvətlərin araşdırılmasını, öyrənilməsini və kəşfiyyatını yalnız müvafiq səlahiyyətli orqanlarla razılaşdırma sonrasına həyata keçirə bilərlər.

2. Elmi-tədqiqat işlərinin həyata keçirilməsi və Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində tikililərin və başqa qurğuların inşa edilməsində (qurulmasında) tədqiqatların elmi rəhbərləri, elmi-tədqiqat gəmilərinin kapitanları, bundan əlavə böyük rütbəli dəniz rəisləri idarə etdikləri zonalarda “Xəzər dənizində gəmilərin üzmə rejimi”ni rəhbər tutmalıdırlar.

3. Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində tikililərin (qurğuların) inşasını planlaşdıran nazirliklər və müəssisələrə dəniz üzgüçülüüyünün təhlükəsizliyinin təmin olunması üçün işə başlamazdan 3 (üç) ay əvvəl Hidroqrafiya İdarəsi ilə razılaşdırılması məsləhət görülür.

Razılaşdırma üçün sənədlərdə göstərməlidir:

- a) obyektin müşahidə, səs və radiotexniki vasitələrlə naviqasiya çəpərlənməsi sxemi;
- b) təklif olunan təhlükəsizlik zonasının sxemi.

4. Qadağan olunmuş və xüsusi üzmə rejimli rayonlarda işlərin keçirilməsinə ehtiyac olanda gəmi sahibləri bu işlərin icra edilməsi üçün Hidroqrafiya İdarəsindən icazə almalıdır.

İcazə üçün sənədlərdə göstərməlidir:

- gəmilərin sayı və növü;
- işlərin aparılacağı rayonun dəqiq sərhədləri;

- rayonda aparılacaq əməliyyatların başlanma, sona çatma vaxtı və tarixi;
- görülən işlərin xarakteri.

Rayonda aparılacaq əməliyyatların başlanma, sona çatma dəqiq vaxtı və tarixi Hidroqrafiya İdarəsinə bildirilməlidir.

5. Tikililərin və başqa qurğuların inşasını Hidroqrafiya İdarəsi ilə razılaşdırmamışdan əvvəl təşkilatlar əlaqədar nazirliklər və müəssisələr ilə sifarişləri razılaşdırılmalı və qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olaraq Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində təbii sərvətlərin araşdırılması, öyrənilməsi və kəşfiyyatı üzrə işlərin qeydiyyatını aparmalıdır.

6. Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində inşa olunan tikililərin və başqa qurğuların yerləri dəniz üzgüçülüüyü üçün əhəmiyyət kəsb edən dəniz yollarına əngəl törətməmək, həmçinin sanitariya və balıq təsərrüfat şəraitini ağırlaşdırmamaq şərti ilə seçilməlidir.

7. İnşa olunan tikililərin (qurğuların) ətrafında təhlükəsizlik zonaları yaradılır, hansılar ki, tikililərin (qurğuların) kənar hissəsinin istənilən suüstü və ya sualtı nöqtəsindən 500 metr məsafəyə qədər uzadılır.

8. Tikilinin (qurğunun) inşası üçün təxmin olunduğu yer və təhlükəsizlik zonası (ehtiyac olarsa) naviqasiya avadanlıqları vasitələri ilə əvvəlcədən çəpərlənməlidir. Çəpərləmə haqqındakı məlumatı isə dənizçilərin xəbərdar edilməsi üçün Hidroqrafiya İdarəsinə bildirmək vacibdir.

Əgər tikili (qurğu) və sahil arasında hər hansı obyektlərin inşası gəmilərin hərəkətinə əngəl törədərsə, onda həmin obyektlər də həmçinin lazımi naviqasiya avadanlıqları vasitələri ilə çəpərlənməlidir.

9. Ən mühüm və məsuliyyətli mərhələ tikilinin (qurğunun) və onun özülünün demontajıdır. Bu növ iş xüsusi diqqət yönəltmək lazımdır. Tikilinin (qurğunun) yerləşdiyi dibin sahəsi əsaslı şəkildə tədqiq olunmalı, (dərinlik yol verirsə) trallanmalı və diqqətlə dalğıcılarla öyrənilməlidir.

Dibin tədqiq edilməsi üzrə işlər tikililərin sahibləri tərəfindən yerinə yetirilir.

Dalğıcı baxışı aktı və dalğıcıların dib tədqiqinin digər materialları Hidroqrafiya İdarəsinə təqdim edilməlidir.

10. Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində tikilini (qurğunu) inşa edən təşkilat dərhal Hidroqrafiya İdarəsinə aşağıdakı məlumatı verməlidir:

- a) tikilinin (qurğunun) inşa yerini çəpərlənmiş, işə salınmış naviqasiya avadanlıqları vasitələrin qoyulması və həmçinin onların bütün növ dəyişikləri, fəaliyyəti və yerləşməsi barədə;
- b) tikilinin (qurğunun) inşa üzrə işlərin başlandığı və bitməsi barədə;
- c) tikilinin (qurğunun) istifadəsinin dayandırılması və demontajının başlanması barədə;
- ç) tikilinin (qurğunun) ləğv olunması barədə;
- d) hesabat materiallarının əlavəsi ilə dib müşahidələrinin nəticələri barədə.

11. Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində tikilinin (qurğunun) inşası, təhlükəsizlik zonasının və üzmə rejiminin müəyyən edilməsi, naviqasiya avadanlıqları vasitələrinin qoyulması və ötürülməsi haqqında məlumatlar "Dənizçilər üçün bildirişlər"də elan ediləcəkdir.

12. Elmi tədqiqat işlərini yerinə yetirən elmi-tədqiqat gəmiləri hərbi gəmilərin və Hərbi Dəniz Qüvvələrinin təminatçı gəmilərinin hərəkətinə, həmçinin elan olunmuş tövsiyə edilmiş yollar ilə hərəkət edən bütün gəmilərin hərəkətinə mane olmamalıdır.

Bu qaydalar onların nəşri ilə qüvvəyə minir. Bu qaydaları bütün təşkilatların rəhbərləri və Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində hər hansı elmi-tədqiqat işləri aparan gəmilərinin kapitanları bilməli və ciddi riayət etməlidirlər.

5 Tikinti, hidrotexniki, dibdərinləşdirmə, reydlə avadanlığının quraşdırılması, sualtı kabelin çəkilməsi və digər dəniz işləri icra edən təşkilatlara müraciətlər.

Suüstü və ya sualtı naviqasiya şəraitinə birbaşa və ya dolayı yolla təsir edən tikinti, hidrotexniki, dibdərinləşdirmə, reydlə avadanlıqlarının quraşdırılması, sualtı kabelin keçirilməsi işlərini planlaşdıran və həyata keçirən bütün müəssisələr və təşkilatlar tikinti və aşağıda göstərilən işləri yerinə yetirərkən Hidroqrafiya İdarəsi ilə razılaşdırılmalıdır:

- dibdərinləşdirmə işləri;
- limanların, liman məntəqələrinin və ayrı-ayrı digər təyinatlı hidrotexniki qurğuların tikintisi və rekonstruksiyası;
- dəniz sahilində yerləşən şəhərlərin, sənaye komplekslərinin və bütün gəmi təmiri müəssisələrinin ümumi planlarının inşası və inkişafı;
- sahilboyu kurort zonalarında rayon planlaşdırma sxemləri;
- dənizin sahilində hündürlüyü 20 metrədən çox olan tikililərin inşası;
- ötürücü və qəbuledici radiomayakların inşası;
- donanma obyektlərin çəpərlərindən 1 km radiusda hər hansı bir tikilinin inşası və meşələrin qırılması;
- limanlarda və sahilboyu rayonlarda dəniz ölçmə işləri;
- dəniz sahilindən 5 km zolağında geodeziya işləri;
- naviqasiya avadanlıqları vasitələrindən 2 km radiusunda tikilən, dəniz tərəfdən sahilə görünən bütün obyektləri;

- sahildə 100 vatt qücündə daimi və müntəzəm işıq mənbələrinin bir nöqtədə inşası və quraşdırılması;
- yüksəkvoltlu rabitə elektrik ötürmə xətlərinin, neft və qaz borularının sahilboyu çəkilməsi və çirkab suyu boru xətlərinin dənizə çıxışı;
- liman, liman nöqtələrinin və reydlərin akvatoriyasında üzən çəpərin quraşdırılması;
- sahil naviqasiya avadanlıqları vasitələrinin inşası və quraşdırılması;
- hündürlüyü 2 metrdən yüksək olan ağac və payaların sahiləki naviqasiya avadanlıqları vasitələrindən 1 km radiusda əkilməsi;

Əgər sözügedən işlər hər hansı bir müəssisənin və ya təşkilatın ixtiyarında olan akvatoriyada yerinə yetirilsə, onda bu işlər haqqında məlumatların müəyyən olunmuş qaydalara müvafiq olaraq təqdim olunmasında həmin akvatoriyada yerləşən müəssisə məsuliyyət daşıyır.

Yeni dərinliklərin elan edilməsi və kartoqrafiya məqsədi ilə istifadə üçün ölçmə materiallarının üzərinə ölçmə işlərinin hesabatlarının surəti əlavə olunur.

Müvəqqəti sahil naviqasiya avadanlıqları vasitələrinin və ştatdankənar üzən çəpərlərin quraşdırılması, bildirişlərdə kim tərəfindən, hansı məqsədlərlə və hansı müddətə qoyulması və onların xarici görünüşünə aid məlumatlar göstərməlidir.

Məlumatlar dəqiq, dolğun olmalı, ikili məna daşımamalı və üzmə üçün xəritə və rəhbər sənədlərin korrekturası üçün bütün suallara cavab verməlidir.

Naviqasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə naviqasiya şəraitinin dəyişməsinə yönəldilmiş tədbirlərin Hidroqrafiya İdarəsinin razılığı olmadan həyata keçirilməsi qəti qadağandır. (Məsələn: elan olunmayan rayonlarda süxürün tökülməsi, hər hansı bir üzən vasitənin qoyulması və ya götürülməsi, naviqasiya üçün əhəmiyyət kəsb edən işıq və işarələrin qoyulması və ya götürülməsi).

6 Xəbərdarlıqlar

1. Bütün dənizçilərin "Xəzər dənizində gəmilərin üzmə rejimi"nin tələblərinə ciddi riayət etmələri vacibdir.

2. Üzən xəbərdar edici işarələr gəmilər tərəfindən zədələnsə gəmi komandirləri (kapitanları) dərhal hasarlama işlərinin bərpa edilməsinə dair tədbirlərin görülməsi üçün Hidroqrafiya İdarəsinə məlumat verməlidir.

3. Sualtı kabeli təsadüfi qaldırıldıqda, dənizçilər lövbəri maksimal ehtiyatla azad etməlidirlər. Lövbərə qaldırılan sualtı kabeli qırılma qüvvəti 5 tondan az olmayan buraxma tutmaq və lövbər zəncirini yavaş-yavaş buraxmaq lazımdır.

Lövbər kabeldən azad ediləndən sonra burazı kəsmək lazımdır.

Kabelin qaldırılma faktını Hidroqrafiya İdarəsinə məlumat vermək lazımdır. Məlumatda hadisənin tarixi, vaxtı və koordinatları göstərməlidir.

4. Normal istismar şəraitinin təmin edilməsi və boruların zədələnmə mümkünlüyünün istisna edilməsi üçün (hər növ çəkilmədə) boruların sualtı keçidi boyunca su məkanının sahəsi kimi su səthindən dibə qədər paralel müstəvilər arasına salınmış boruların qıraq nöqtələrindən hər tərəfə 0,25 mil məsafədə mühafizə zonaları qurulur.

Mühafizə olunan boru çəkilmiş zonalarda boru xətlərinin normal istismarına mane olacaq və ya zərər verəcək bütün növ fəaliyyətlər qadağan olunur – lövbərə durmaq, boşaldılmış lövbər zənciri, lotla, torla və tralla keçmək, dibdərinləşdirmə və yerqazma işləri həyata keçirmək, dibyanı alətləri ilə balıq tutmaq.

7 Təşkilatlara, gəmi sahiblərinə və dənizçilərə müraciət

Dəniz xəritələrinin və üzmə üçün rəhbər sənədlərin müasir səviyyədə saxlanması üçün Hidroqrafiya İdarəsi təşkilatlardan, gəmi sahiblərindən və dənizçilərdən aşağıda qeyd olunanlar haqqında məlumatların verilməsini xahiş edir:

1) yeni aşkar edilmiş təhlükələr: bankalar, dayazlıqlar, daşlar, qayalar, vulkanik yaranmalar və s.;

2) xəritələrin və üzmə üçün rəhbər sənədlərin ərazi ilə uyğunsuzluğu;

3) dəniz üzgüçülüğünün təhlükəsizliyini təmin etmək və dənizdə gəminin mövqeyinin təyin edilməsini asanlaşdırmaq məqsədi ilə gözə çarpan məntəqələrin, obyektlərin və digər məlumatların xəritələrə daxil edilməsi.

Təhlükə haqqında məlumat verərkən, onun dəqiq mövqeyini göstərmək lazımdır.

Kitablara əsaslandıqda onların nəşr ilini və səhifəsini qeyd etmək vacibdir. Xəritələrə və daxil olan coğrafi koordinatlara əsaslandıqda isə məlumata aid olan xəritənin nəşr ili və nömrəsi qeyd olunur.

Dəniz xəritələrinin və üzmə üçün rəhbər sənədlərin korrekturası üçün ehtiyac duyulan məlumatların siyahısı

Ümumi naviqasiya məlumatları

1. **Naviqasiya təhlükələri.** Mövqe (koordinatlar). Ən kiçik dərinlik (bankanın, dayazlığın) və ya hündürlük (suüstü qayanın, daşın). Torpaq. Xarici əlamətlər (ləpədöyənlər, yosunlar). Təhlükəli ərazilərdə və ona yanaşmalarda dibin relyefi. Çəpərlənmə. Təhlükəli ərazilərdə üzmə üçün məsləhətlər.

2. **Sahilin xüsusiyyətləri.** Burunların, adaların, oriyentirlərin hansı məsafə və istiqamətlərdən açılması, süxurların xassələri. Sahilboyu adaların və təhlükələrin mövcudluğu. Lövbərə dayanmaq üçün ən əlverişli yerlər və onlara yanaşmalarda məsləhətlər.

3. **Müşahidə məntəqəsi.** Onların mövqe və növləri. Losiyada yerləşdirilən müşahidə məntəqələrinin təsvirinə dair əlavə və dəyişikliklər (fotoşəkil təqdim etmək arzu olunandır).

4. **Dərinliklər, dibin relyefi və süxur.** Təsadüfi ölçülən dərinliklərin xəritədə olan dərinliklərlə uyğunsuzluğu. Yeni fərqləndirici dərinliklərin və digər dibin qeyri-müntəzəmliklərinin müəyyən edilməsi. Süxurların bölgüsü (xəritə üzərində dərinlik ölçülərinin çəkilməsinin əlavə edilməsi və dərinliklərin hansı düzəlişlərlə düzəlməsinin göstərilməsi arzu olunandır).

5. **Naviqasiya avadanlığı vasitələri.** Adı. Mövqe (koordinatlar). Hansı məsafədə və istiqamətlərdə açılışı. Tikilinin görünüşü və rəngi (fotoşəkil təqdim etmək arzu olunandır). İşığın rəngi və xüsusiyyəti. Mayakın (işarənin) bünövrədən və işığın dəniz səviyyəsindən hündürlüyü.

6. **Hidrometeoroloji məlumatlar.** Axıntı (daimi, artma-çəkilmə, küləkli). Dalğalanma. Burulğan və qıjovlar. Suyun fərqləndirici rəngi. Küləklər. Dumanlar. Görünüş. Təsadüfi cərəyanların istiqaməti və sürətinin vəsaitlərdə olan göstəricilərlə uyğunsuzluğu.

7. **Xüsusi fiziki - coğrafi və hidrometeoroloji hadisələr və onların nəticələri.** Zəlzələlər. Palçıq vulkanlarının püskürtüsü. Boranlar. Burağanlar və s. qeyd edilən hadisələrin nəticələri.

8. **Radiolokatorun istifadəsi.** Radiolokator ekranında sahilin, burunların və s. ayrı-ayrı sahələrin təsvirinin xüsusiyyətləri. Asan tanınan radiolokasiya oriyentirlərinin sahilə mövcudluğu. Radiolokasiya təsvirinin xəritəyə uyğunluğu.

9. **Qəza vaxtı sahilə düşürülmə üçün əlverişli yerlər.** Mövqe. Sahilə enmək üçün dənizdən tanınması mümkün olan oriyentirlər. Dalğalanmadan müdafiə. Çıxarılma yerinə yanaşmalarda dərinliklərin və dib relyefinin xüsusiyyəti. Sahilə enmək üçün məsləhətlər.

10. **Üzmə üçün göstəriş və təlimatlar.** Losiyada verilmiş üzmə üçün göstəriş və təlimatlara dəyişikliklər və əlavələr. Üzmə üçün yeni tövsiyələr.

Port (limanlar, reydlər) haqqında məlumatlar.

1. **Liman hovuzları və yanalmalar.** Yanalma yaxınlığında və qarşısında olan dərinliklər. Yanalma yaxınlığındakı hovuzlarda dayanacaqların təhlükəsizliyi. Yeni qurğuların tikintisi, yerləşməsi. Uzunluğu, eni, dərinliyi, təyinatı, təchizatı.

2. **Hidrometeoroloji məlumatlar.** Limanın girişində və dayanacağında müşahidə olunan axıntılar. Üzmə üçün təhlükə göstərməsi. Axıntıların hansı qaydada qeyd olunması. Hansı istiqamətli küləklər limanın girişində və dayanacağında daha təhlükəlidir.

3. **Liman vasaiti və avadanlıq.** Liman yanalmalarında magistral və dəmir yollarının mövcudluğu, buxar, su, elektroenerjinin yanalmalara çəkilməsi, qaldırıcı kranların mövcudluğu, onların yükqaldırma qabiliyyəti. Yedəklərin, lixterlərin və barjaların mövcudluğu, onların su tutumu. Anbar ərazisinin, soyuducuların, elevatorların, taxıl və kömürükləyənlərin, transporterlərin mövcudluğu. Liman vəsaitlərinin və avadanlıqların istifadə xüsusiyyətləri.

4. **Limana giriş.** Limana giriş xüsusiyyətləri. Limiti təyin edilmiş dərinliklər, barın mövcudluğu, onun keçirmə qabiliyyəti. Limana girişi məhdudlaşdıran təhlükələr. Stvorları və pelenqlərin barın darlıqları keçməsində istifadəsi. Limana daxil olan gəmilərin ən iri ölçüsü və oturma dərəcəsi. Limana təhlükəsiz giriş üçün məsləhətlər.

5. **Losmanlar.** Losman keçirməsinin məcburiyyət. Gəmilərin günün hansı vaxtında keçirilməsi. Losmanın qəbul yerləri. Əvvəlcədən sifarişin zərurliyi, kimin adına və hansı vəsaitlərlə yazılması. Losman stansiyasının harada yerləşməsi. Losman gəmisinin tanınması. Losman keçidinin sərhədləri.

6. **Təmir.** Liman hansı təmiredici imkanlara malikdir. İri və kiçik gəmilərin doka salınma imkanları.

7. **Gömrük nəzarətinin keçirilməsi.** Hansı əşyaların limana girişi qadağandır. Gömrük rəsmiyyəti. Hansı sənədlər tələb olunur.

8. **Stansiya və siqnallar.** Fırtına və siqnal stansiyalarının mövcudluğu, onların mövqeyi. Stansiyalarda qaldırılan siqnallar. Reyd xidməti.

9. **Xilasedici xidmət.** Liman hansı vəsaitlərə malik olmalıdır ki, fəlakətə məruz qalmış gəmilərə yardım etsin. Xilasedici xidmətin kimin ixtiyarında olması. Xilasedici xidmətin hansı postu liman ərazisində yerləşir. Xilasedici stansiyaların avadanlığı.

10. **İdxal və ixrac.** İdxal və ixracın əsas əşyaları.

11. **Limn qaydaları.** Limanda qüvvədə olan qaydalar nüsxəsini əlavə etmək. Mümkün olmadıqda losiyada yerləşdirilən qaydaların bu qaydalarla ziddiyyət təşkil etməsini göstərmək.

8 “Dənizçilər üçün bildirişlər”də təyin olunmuş qısaldılmalar və şərti işarələr.

Dəniz xəritələrinin oxunması və korrekturası üçün işlənən qısaldılmalar və şərti işarələr “Dənizçilər üçün bildirişlər”də istifadə olunur. Bu qısaldılmalar və şərti işarələr Hidroqrafiya İdarəsi tərəfindən nəşr edilmiş “Dəniz xəritələrinin şərti işarələri”ndə göstərilib.

“Dəniz xəritələrinin şərti işarələri”ndə göstərilməyən digər müxtəlif qısaldılmalar:

HDQ Hİ -	Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi Hərbi Dəniz Qüvvələrinin Hidroqrafiya İdarəsi
bax xəbərdar. -	bax xəbərdarlıq
D.o. -	daxil olan sənədin nömrəsi
SX -	“Sahilboyu xəbərdarlıq”
DB -	“Dənizçilər üçün bildiriş”
120(M) -	120 nömrəli (müvəqqəti) “Dənizçilər üçün bildiriş”
sualtı avadan. -	sualtı avadanlıq
kVt -	kilovatt
NAV -	Naviqasiya avadanlığı vasitələri
NARTV -	Naviqasiya avadanlıqlarının radio texniki vasitələri
UTE	Ümumdünya uzlaşdırılmış vaxt
Xəritə 232(1)	232 nömrəli xəritəni “Dənizçilər üçün bildiriş”in ancaq 1-ci bəndinə əsasən korrektə etmək lazımdır

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MÜDAFİƏ NAZİRLİYİ
HƏRBİ DƏNİZ QÜVVƏLƏRİN HİDROQRAFİYA İDARƏSİ**

**MINISTRY OF DEFENCE OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
DEPARTMENT OF HYDROGRAPHY OF THE NAVAL FORCES**